

“ŠKOLSKE NOVINE” – MUZEJSKI KOMUNIKACIJSKI KANAL?! PRIMJER MUZEJA GRADA ZAGREBA

dr. sc. MAJA ŠOJAT-BIKIĆ □ Muzej grada Zagreba, Zagreb

Već desetljećima muzejske, predškolske, školske i visokoškolske ustanove, sustavno ili povremeno, održavaju odgojno-obrazovnu praksu približavanja kulturne baštine naraštajima djece, učenika i studenata. To pretežito podrazumijeva organizirane skupne posjete stalnim postavima ili povremenim izložbama. Programi školskih ekskurzija također obuhvaćaju obilaskе muzeja. Muzejsko-pedagoška djelatnost postala je iznimno važnim segmentom cjelokupne muzejske djelatnosti. Sudjelovanje u muzejskim pedagoškim akcijama i projektima, posebice djece i mladih, prilika je da kroz igru, kreativne radionice, predavanja i razgledavanje muzejskih ustanova steknu nova znanja. Posjet muzeju kao kulturološko iskustvo nudi temeljne naznake o bogatstvu baštine i može biti polazištem za osmišljavanje nastavnih sadržaja i izvanučioničkih aktivnosti. Stvaralaštvo djece i mladih nalazi svoje mjesto i u izložbenim prostorima muzeja. Većinom je riječ o izložbama likovnih i fotografskih uradaka. I muzeji katkad postavljaju pokretne izložbe u školama izlažući kopije i fotografije. Nude se, dakle, brojne mogućnosti za povezivanje nastavnog rada u razredu i u muzejskom prostoru te se muzej, iz pedagoškog diskursa, smatra i alternativnom, neformalnom školom ili školskim praktikumom.

Škola i muzej – prirodni partneri

U toj vezi kao informator, propagator i mobilizator mora postojati i treći partner – masovni medij(i) komunikacije (tisak, film, radio, televizija, internet...). Uspješnost tog trokuta ovisi, dakako, o dobroj volji svih partnera. *Školske novine* kao jedine hrvatske novine specijalizirane za odgoj i obrazovanje, namijenjene ciljnoj skupini čitatelja, mogu itekako potaknuti prosvjetne djelatnike i odgojitelje na promišljanje kvalitetne i kreativne suradnje škola i muzeja. Stoga se prirodno nameće pitanje koriste li se naši muzeji *Školskim novinama* kao komunikacijskim kanalom za obznanjivanje muzejskih programa ciljnim skupinama korisnika iz sustava odgoja i obrazovanja. Istraživanje svih godišta *Školskih novina*, od početka njihova izlaženja 1950., može dati argumentiran odgovor na to pitanje. U ovom se radu iznosi samo djelomičan odgovor na primjeru Muzeja grada Zagreba kao ustanove koja ima iznimno važnu ulogu u zavičajnoj nastavi. Istraživanje *Školskih novina* provedeno je u sklopu opsežnoga višegodišnjeg projekta izrade anotirane bibliografije i digitalnog repozitorija priloga o Muzeju grada Zagreba.

Škola i muzej

Cilj ovoga rada nije istraživanje oblika i modela suradnje škole i muzeja niti bavljenje muzejskom pedagogijom jer je ona sama po sebi toliko opsežno teorijsko-praktično područje kojemu su posvećeni brojni radovi i koje će zasigurno uvijek privlačiti stručno-znanstvenu pozornost muzejskih i prosvjetnih djelatnika. Ipak neće biti naodmet kratak uvod i mali podsjetnik na povijest promišljanja sustavnije suradnje škola i muzeja u Hrvatskoj.

Škola i muzej po svojim su društvenim ulogama, organizacijskim načelima, obilježjima i djelokrugu, medijima prijenosa znanja te metodama poučavanja i učenja posve različite institucije. *Ipak, koliko god među njima ima razlika, postoji jedan odlučujući zajednički temelj: obje institucije imaju zadatak obrazovati. Zadatak je to koji se može razumjeti i kao društveno-politička ili socijalizacijska zadaća (integracija, sudjelovanje, uključivanje). Osim toga, obje se ove institucije financiraju iz javnih sredstava, obje su čuvari i prenositelji kulturnog sjećanja te se obje moraju trajno razvijati i mijenjati u društvu i s društvom.*¹

Muzej kao baštinska ustanova koja skuplja, čuva, istražuje i komunicira autentičnu građu, dakle primarne izvore spoznaje, *idealna je alternativna škola u kojoj do pravog izražaja mogu doći zapostavljeni ili nikad dovoljno prihvaćeni oblici nastave kao što su zorna, egzemplarna ili projektna nastava.*² U pedagoškom, točnije didaktičkom smislu, najveća vrijednost muzeja jest zornost.³

Dakako, ideja o povezivanju škola i muzeja ima svoju dugu povijest, a njezino oživotvorenje u nas pratimo od završetka Drugoga svjetskog rata. No poticaje na suradnju škola i muzeja nalazimo i u ranijim godinama. Tako Albert Bazala (1877. – 1947.), filozof, srednjoškolski i sveučilišni profesor, 1922. objavljuje članak o potrebi i važnosti izvanškolskog obrazovanja i učenja odraslih te o važnosti povezivanja škola i sveučilišta s drugim sustavno izgrađenim ustanovama za slobodno obrazovanje: *Pučko-prosvjetni rad u najširem smislu traži dakako, da se obje ove institucije povežu i s drugim uredbama, koje služe prosvjećivanju kao što su: pučke knjižnice, muzeji, umjetničke i kazališne priredbe, projiciranje slika, i t. d. i koje treba paralelno s njima razvijati. Objе se naposljetku – bar u posljed-*

IM 48, 2017.

POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

Zagrebački korijeni

Muzij grada Zagreba osim je i jedna od najstarijih i najbogatijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Muzej grada Zagreba, koji je osnovan 1877. godine, danas je jedna od najbogatijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Muzej grada Zagreba, koji je osnovan 1877. godine, danas je jedna od najbogatijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Muzej grada Zagreba, koji je osnovan 1877. godine, danas je jedna od najbogatijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj.

1 *škola@muzej: priručnik o suradnji / prijedvod s njemackoga: Nikša Radulović. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, 2011., str. 7. [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/skola-i-muzej-prirucnik-o-suradnji.pdf>*

2 Muzej kao alternativna škola. *Školske novine*, br. 10 (2335), 14. ožujka 2000., str. 4.

3 Buterin, Marija; Vlahović, Jelena. Susret škole i muzeja. *Školske novine*, br. 21 (2719), 26. svibnja 2009., str. 8-9.

4 Bazala, Albert. Narodno prosvjeđivanje i narodni učitelj. *Školske novine*, br. 35 (2775), 9. studenog 2010., str. 29. (Prvi put objavljeno u *Hrvatskom učitelju*, br. 2, 1922.; nap. a.)

5 Dobronić, Lelja. Muzealac. *Kulturni radnik*, 5, 1(1952): 10.

6 Isto, str. 11.

7 Dobronić, Lelja. Muzeji - sredstvo kulturnog uzdizanja. *Kulturni radnik*, 5, 3-4(1952): 136.

8 Gollner, Nada. Korištenje muzejske građe u nastavnom procesu. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i kulturno-prosvjetna pitanja*, 10, 6-7(1955): 259.

9 Gollner, Nada. Neke pedagoške upute za rad muzeja s učenicima. *Muzeji: muzeološko-konzervatorski časopis*, 7, 9(1954): 99-109.

10 Gollner, Nada. Odnosi muzeja i škola. *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, 4, 3(1955): 62.

11 Vrcić, Đana. Za sistematsku zaštitu kulture i prirode. *Narodni list*, br. 2884, 5. listopada 1954., str. 5.

12 Špoljar, Marijan. Muzej i škola. *Muzejski vjesnik: glasilo muzeja sjeverozapadne Hrvatske* 5, 5(1982): 3.

13 Dana 14. i 15. listopada održat će se savjetovanje Uloga muzeja u reformiranju odgoja i obrazovanja. *Školske novine*, br. 30 (1047), 7. listopada 1980., str. 4.

14 Selak, Ante. Muzej - suradnik škole. *Školske novine*, br. 32 (1049), 21. listopada 1980., str. 4.

15 Škunca, Josip. Muzej kao praktikum. *Vjesnik*, 22. listopada 1980., str. 9.

16 *Vodič kroz muzeje i galerije Zagreba za nastavnike osnovnih škola* (ur. Branka Šulc). Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 1989., str. 26-27.

17 Korać, Dušan. Muzejska pedagogija u Muzeju grada Zagreba. *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, 5, 5(1956), Zagreb, str. 118.

18 Dobronić, Lelja. Muzej grada Zagreba u službi nastave i prosvjeđivanja. *Iz starog i novog Zagreba I*. I ur. Franjo Buntak [et al.]. Muzej grada Zagreba, Zagreb, 1957., str. 62.

*njem cilju svojem – sastaju u težnji, da svim raspoloživim sredstvima razbude duševne snage na snažno djelovanje, na aktivno učestvovanje u kulturnom životu i na razvijanju bivstva u lijepo izgrađenom obliku.*⁴

U ranim 1950-ima, kada stasaju i *Školske novine*, počinje konkretnije promišljanje odnosa škole i muzeja te uloge muzealca u općem kulturno-prosvjetnom radu. Objavljuju se radovi koji tematiziraju novu zadaću muzeja u kulturi i prosvjeti. Tako za Lelju Dobronić *muzeji moraju biti rasadišta znanja i pouke – poput škole, kazališta i uopće mjesta, koja se već po svom izgledu doimlju posjetioca.*⁵ Muzealac znanstveno obrađuje i izlaže građu, a uz ove dvije grane rada ima i treću, prosvjetno-obrazovnu.

U tome mu pomaže "muzealna fantazija" kao "sredstvo živog stvaralačkog rada" kojim "on »organizira« muzej."⁶ Učenici imaju priliku u muzejima vidjeti pojedine predmete koji su u vezi sa školskim predavanjima, pa se već danas nastavnici mnogo koriste skupnim muzejskim posjetima đaka kao nekom vrstom stvarne nastave. Ako nastavnici unaprijed sami upoznaju muzeje i točno odrede, što će u njima pokazati učenicima, mogu čak i djeca osnovnih škola imati znatnu korist od svakog muzejskog posjeta.⁷

Savjet za nauku, prosvjetu i kulturu NR Hrvatske organizirao je 1952. seminar za nastavnike osnovnih škola, osmo-ljetki i srednjih škola da ih upozna sa sadržajima muzeja i ukaže na načine i putove korištenja muzejskom građom u nastavnim jedinicama. [...] Neki su muzeji i sami povelili akciju za zbliženjem i poboljšanjem odnosa između muzeja i škola.⁸

Nada Gollner objavljuje upute za rad muzealaca s učenicima,⁹ a Centar za stručno usavršavanje nastavnika u Zagrebu organizira seminar o načinima i mogućnostima korištenja muzejske građe u nastavi. *Predavanja obuhvaćaju teoretski i praktični dio na konkretnom materijalu u muzeju, gdje se polaznicima odmah ukazuju oblici primjene muzejske građe na određenoj nastavnoj temi ili jedinici.*¹⁰

Zbližavanju škola i muzeja znatno je pridonio i prvi *Tjedan muzeja*, održan 3. – 10. listopada 1954. *U dogovoru s upravama muzeja školske vlasti raspisale su natječaj za najbolje đачke zadaće koje obrađuju temu muzeja i spomenika kulture i prirode.*¹¹

Nema dvojbe da su idućih desetljeća postignuti dobri i korisni rezultati u suradnji škola i muzeja. Uspjeh takve aktivnosti osobito se opaža ondje gdje je škola svojim programom povezana s muzejom, odnosno gdje školski program upućuje na muzejsku građu. Dakako, uvijek ima razloga za nezadovoljstvo: *Odgojno-obrazovni rad do sada se shvaćao posve na "školnički" način, u duhu zastarjele edukacijske prakse koji podrazumijeva širenje niza informacija bez doze upitnosti, povratnog djelovanja i individualnih zaključaka. Najdalje dokle se doprio sadržano je u protežiranju tzv. muzejskog vodstva, gdje se samo u iznimnim slučajevima dopire dalje od stereotipnog pružanja nužne informacije.*¹²

Radi unapređenja suradnje škola i muzeja, u organizaciji Hrvatskoga školskog muzeja, 1980. održano je savjetovanje *Uloga muzeja u reformiranju odgoja*. U demonstracijama oblika odgojno-obrazovnog rada sudjelovao je i Muzej grada Zagreba.¹³ Brojni sudionici upozorili su na mnoštvo mogućnosti koje proizlaze iz nove, reformske pozicije škole, odnosno muzeja, ali isto tako i na brojne teškoće pred kojima se nalazi i škola i muzej (prostor, vrijeme, kadrovi, izrada programa koji bi doista bili stručni i realni izraz potreba i mogućnosti itd.).¹⁴ Na savjetovanju se iskristaliziralo mišljenje da bi prvi praktični korak, u smislu reformske radne integracije muzeja i škole, morao poduzeti muzej.¹⁵

Prosvjetno-obrazovna ponuda zagrebačkih muzeja objedinjena je 1989. u *Vodiču kroz muzeje i galerije Zagreba za nastavnike osnovnih škola*, kojemu je priložen popis posebno odabranih tema i nastavnih jedinica u skladu s aktualnim nastavnim planom i programom.¹⁶ I time ćemo zaključiti ovaj kratki povijesni osvrt. Danas je muzejska pedagogija etablirana disciplina i sastavni dio djelovanja svakoga većeg muzeja kojim su obuhvaćeni i različiti oblici suradnje sa školama.

Škola i Muzej grada Zagreba

Muzej grada Zagreba (MGZ) ima iznimno važnu ulogu u zavičajnoj nastavi, o čemu svjedoči i statistika posjećenosti koja bilježi upravo organizirane skupne posjete učenika kao najbrojniju kategoriju muzejske publike. Suradnja sa školama traje već sedam desetljeća, otkako je MGZ 1947. preselio u negdašnji samostan klarisa u Opatičkoj 20. Kad je 1952. godine Savjet za nauku, prosvjetu i kulturu NR Hrvatske organizirao već spomenuti seminar za upoznavanje nastavnika s građom u muzejima, u tome je sudjelovao i MGZ održavši u svojem prostoru seminar s *15 grupa nastavnika povijesti i učitelja, te jednom grupom studenata muzeologije. U 1955. god. muzej je predložio Savjetu za prosvjetu pri NOG Zagreba 11 tema za obradu u školama koje su zasnovane na muzejskom materijalu.*¹⁷ Značenje izložbenih dvorana MGZ-a za upoznavanje prošlosti Zagreba u velikoj je mjeri shvatila naša javnost, a naročito nastavnici i đaci koji pristupaju upoznavanju povijesti baš poviješću svog zavičaja unutar predmeta *Upoznavanje prirode i društva u III. razredu osnovnih škola.*¹⁸

Suradnja MGZ-a sa školama predstavlja jedan od njegovih glavnih zadataka jer se želi da muzejski materijal, uz ostalo, služi i kao sredstvo za uzdizanje kulturnog nivoa mladog naraštaja. Namjera je da se Muzej što više približi omladini, odnosno narodu uopće. U vezi s tim uspostavljaju se kontakti sa školama, organiziraju učenički posjeti Muzeju, pruža stručna pomoć učenicima i priprema za njih materijal za izradu raznih školskih radova. Škole se obavještavaju o izložbama i drugim aktivnostima Muzeja, a u programu je da se organiziraju i koncerti za učenike u skladu s njihovim glazbenim odgojem u školi, a isto tako i predavanja iz povijesti Zagreba.¹⁹

Do 2015. MGZ je priredio 47 izložaba učeničkih i devet izložaba studentskih radova. Prva izložba učeničkih radova, naslovljena *Likovno oblikovanje u muzejskim zbirka*, postavljena je u travnju 1967. kao plod višegodišnje suradnje MGZ-a sa Školom za odgajatelje *Tatjana Marinić*. Potom je 1973. uslijedila izložba *Crtanje i oblikovanje u muzeju*, u organizaciji MGZ-a, Škole za odgajatelje *Tatjana Marinić* i Centra za vizualnu kulturu mladih Saveza likovnih pedagoga Hrvatske. Godine 1979. MGZ i Turistički savez Zagreba priređuju izložbu *Najuspješniji suvenir učenika osnovnih škola Zagreba*. U razdoblju do temeljite obnove i adaptacije spomeničkog kompleksa u Opatičkoj 20-22 i otvorenja novoga stalnog postava 1997./1998. postavljena je još jedna izložba – *Zagreb u radovima učenika osnovnih škola*, 1980. Edukativno-izložbena djelatnost 1998. dobiva novi zamah i od tada se redovito svake godine priređuju izložbe učeničkih radova, a posljednjih godina i studentskih. Svakako valja istaknuti cikluse *Maske* (14 izložaba, 2000. – 2013.) i *Fotografija i mladi* (osam izložaba, 2008. – 2015.).

Otvorenost za suradnju sa zagrebačkim osnovnim i srednjim školama MGZ je pokazao i gostujućim izložbama foto-dokumentarne građe u školskim prostorima. Tako je pokretna izložba *Počeci ustanka na području Zagreba* tijekom 1961., 1962. i 1963. obišla šest osnovnih škola, dok je izložba fotografija *Umjetnički spomenici u čast NOB-e na području gradske zajednice općina Zagreb* tijekom 1978. postavljena u deset osnovnih škola. Godine 1986. u Građevinskome školskom centru gostovala je izložba *Tragovima Glavnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske*. Taj političko-ideološki uvjetovani slijed zaključen je 1987. izložbom fotografija *Oslobođenje Zagreba kamerom Milana Pavića* u Matematičko-informatičkom obrazovnom centru (danas XV. gimnazija). Godine 1994. MGZ još jedanput gostuje u XV. gimnaziji, taj put s izložbom *Zagreb: mojih prvih 900 godina...*

Dakako, pedagoška se djelatnost ne svodi samo na priređivanje izložaba djece, učenika i studenata. MGZ redovito organizira kreativno-edukativne radionice, predavanja i različita događanja uz povremene izložbe ili u povodu Međunarodnog dana muzeja, Međunarodnog dana bijelog štapa, Dana grada Zagreba, Noći muzeja, *Živih slika* itd. Programi Pedagoško-andragoškog odjela prezentirani su na službenim stranicama MGZ-a.²⁰

Školske novine

Školske novine utemeljili su Pedagoško-književni zbor i Zemaljski odbor Sindikata prosvjetnih radnika Jugoslavije za Hrvatsku. Prvi broj izašao je 14. siječnja 1950., neposredno nakon Trećeg plenuma CK KPJ, koji je donio rezoluciju o zadacima u školstvu, te nakon Prvog savjetovanja prosvjetnih radnika NR Hrvatske u organizaciji Zemaljskog odbora Sindikata prosvjetnih radnika Jugoslavije za Hrvatsku i Ministarstva prosvjete NR Hrvatske. Od tada *Školske novine* kontinuirano izlaze – prve tri godine kao polumjesečnik, a potom kao tjednik u relativno visokoj nakladi od 8500 primjeraka.²¹ Nakon pete godišnjice izlaženja tiskana je posebna knjižica s bibliografijom najvažnijih članaka od br. 1/1950. do br. 40/1954.²² Uz navršenu desetu obljetnicu objavljena je još jedna knjižica s bibliografijom od br. 1/1955. do kraja 1959.²³ Potkraj 1980-ih naklada doseže oko 16 000 primjeraka.²⁴ Podnaslov novina tijekom godina se mijenjao – od "polumjesečnika za učitelje, nastavnike i profesore NR Hrvatske" do "tjednika za odgoj, obrazovanje, znanost i kulturu" te današnjeg podnaslova "tjednik za odgoj i obrazovanje".²⁵ Ritam izlaženja prati školsku kalendarsku godinu, pa *Školske novine* u srpnju i kolovozu ne izlaze.

Školske novine, koje ponajprije odslikavaju stanje i zbivanja u našem školstvu i prosvjeti uopće, bogate su mnogobrojnim i raznovrsnim rubrikama. Osim prosvjetnih vijesti, obavijesti i poruka o različitim školskim događajima i promjenama, osim stručnih teoretskih priloga i primjera iskustava iz prakse koji su bili neposredna pomoć prosvjetnim djelatnicima u njihovu svakodnevnom radu, u *Školskim novinama* tiskani su i trajniji sadržaji, koji su imali mnogo veće kulturno i društveno značenje od samih pedagoških učinaka.²⁶ Na njihovim stranicama svoje mjesto redovito nalaze i prilozi iz kulture vezani za muzeje, knjižnice, kazališta, koncertne dvorane, nakladništvo (o novim knjigama i časopisima) itd. te su one relevantan izvor ne samo za proučavanje povijesti hrvatskoga školstva već i hrvatske kulture u cjelini.

Razumljivo je da je u priložima o muzejima najzastupljeniji Hrvatski školski muzej (HŠM). Redovito se objavljuju prikazi povremenih izložaba i događanja te se može argumentirano ustvrditi kako se HŠM praktički vrlo uspješno koristi *Školskim novinama* kao svojim glasilom. Znatan broj priloga potpisuje Kristina Gverić, kustosica HŠM-a. Bilo bi dobro kad bi muzealci slijedili njezin primjer. *Školske novine* prate događanja i u drugim, najčešće zagrebačkim muzejima – u Etnografskome muzeju, Muzeju Mimara, Tehničkome muzeju *Nikola Tesla*, Hrvatskome prirodoslovnog muzeju, Muzeju suvremene umjetnosti, Muzeju za umjetnost i obrt itd. Kad je riječ o izložbama likovnih radova

19 Ostavština Franje Buntaka, MGZ, kut. 3, f. 87, Zagreb, 1973.

20 *Muzej grada Zagreba: Edukacija u muzeju* [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/muzejski-programi/muzejska-edukacija/>

21 Franković, Dragutin. Pet godina *Školskih novina*. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i kulturno-prosvjetna pitanja*, 10, 1-2(1955): 80.

22 Peruško, Tone. 1955. *Pet godina Školskih novina* (Bibliografija). Zagreb: Štamparija Vjesnik.

23 Erdeljac, Seka-Marija. 1960. *Još pet godina "Školskih novina"* (Bibliografija). Zagreb: Štamparija Vjesnik.

24 Bežen, Ante. Pogubna (sve)moć politike. *Školske novine*, br. 1-2 (2326-2327), Zagreb, 18. siječnja 2000., str. 3.

25 Vidjeti bibliografski zapis u Katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://katalog.nsk.hr/>

26 Vrgoč, Hrvoje. Ususret potrebama čitatelja. *Školske novine*, br. 1-2 (2326-2327), Zagreb, 18. siječnja 2000., str. 6.

27 Tema broja: *Suradnja muzeja i škola*; u: Jelin, Anđelko [et al.]. Zabavljati se i istodobno učiti. *Školske novine*, br. 32 (2688), 14. listopada 2008., str. 11-14; Tema broja: *Muzeji i baštinske ustanove kao mjesta nastave*; u: Vincek, Denis. Osnovnoškolski: od prolaznika kroz baštinske ustanove do korisnika baštine. *Školske novine*, br. 27 (2934), 16. rujna 2014., str. 15-18.

28 Šojat-Bikić, Maja. *Bibliografska baza priloga o Muzeju grada Zagreba s punim tekstovima* (autorski računalni paket), 2014. - 2016.

29 Zahvaljujem ravnateljici Hrvatskoga školskog muzeja Branki Manin i voditeljici knjižnice dr. sc. Štefki Batinić koje su mi omogućile posudbu *Školskih novina* i digitalizaciju priloga o MGZ-u.

30 U istraživanju *Školskih novina* sudjelovala je vanjska suradnica Petra Husain.

31 Jakić, Tomislav. Iz starog i novog Zagreba. *Školske novine*, br. 34, 1. studenoga 1957., str. 4.

32 Jakić, Tomislav. Spomenici i spomen-ploče NOB-e. *Školske novine*, br. 25, Zagreb, 13. lipnja 1958., str. 4.

33 Jakić, Tomislav. *Zagrebački graditelj Janko Jambrišak*. *Školske novine*, br. 36, Zagreb, 13. studenoga 1959., str. 4.

34 Tafra, Juraj. Iz starog i novog Zagreba. *Školske novine*, br. 4, Zagreb, 16. veljače 1962., str. 4.

35 Muzej grada Zagreba: *Izdanja* [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/izdanja/>

36 Čučković, Milan. KPJ u Zagrebu 1919. – 1959. *Školske novine*, br. 41, Zagreb, 18. prosinca 1959., str. 4.

37 *Tjedan muzeja i zaštita spomenika kulture*. *Školske novine*, br. 18, Zagreb, 9. listopada 1964., str. 1.

38 Mirošević, Franko. U Muzeju grada Zagreba: Karlovački okrug u NOB. *Školske novine*, br. 20 (755), Zagreb, 8. svibnja 1973., str. 15.

39 Mrčela, Zdenko. Visok stupanj vizualne kulture: uz izložbu *Crtnje i oblikovanje u muzeju* u Muzeju grada Zagreba. *Školske novine*, br. 35 (770), Zagreb, 30. listopada 1973., str. 17.

40 Otkrivanje stvarnog i moć nestvarnog. *Školske novine*, br. 26-27 (1870-1871), Zagreb, 20. lipnja 1989., str. 14.

41 Ciglar, Želimir. U spomen prvog spomena imena. *Školske novine*, br. 1-2 (2063-2064), 11. siječnja 1994., str. 5.

42 Flego, Maja. Više od izložbe. *Školske novine*, br. 12 (2502), Zagreb, 23. ožujka 2004., str. 2.

43 Rodić, Ivan. U potrazi za identitetom. *Školske novine*, br. 24-25 (2556-2557), Zagreb, 14. lipnja 2005., str. 7.

44 Rodić, Ivan. I odgojna i estetska vrijednost lutaka. *Školske novine*, br. 28 (2810), Zagreb, 20. rujna 2011., str. 25.

45 Dorić, Ivna. Sjećanje na Rudolfa Klepača, svjetskog majstora fagota. *Školske novine*, br. 22 (2887), Zagreb, 11. lipnja 2013., str. 26.

učenika, najveći se broj priloga, osim na HŠM, odnosi na Muzej Mimara. Povremeno se tema broja posvećuje upravo muzejima i njihovoj ulozi u nastavnim procesima.²⁷

Muzej grada Zagreba u *Školskim novinama*

Praćenje svoje zastupljenosti u tiskanim i elektroničkim medijima zadaća je svakog muzeja koji sustavno promišlja svoj odnos s posjetiteljima i popularizaciju muzejskih sadržaja. Kao tehnička infrastruktura istraživačkog projekta o medijskoj popraćenosti MGZ-a osmišljena je i programirana bibliografska baza podataka o objavljenim prilogima od utemeljenja Muzeja 1907. do danas. Osim bibliografskih zapisa, baza sadržava i digitalni repozitorij s punim tekstovima priloga te modul za statističku obradu, tj. za automatsko generiranje rezultata bibliometrijske analize priloga. U nju su ugrađeni i moduli sa zapisima izložaba, izdanja, zbirki, ocjela, osoba, događanja, skupova i dr. Sve su bibliografske jedinice anotirane i indeksirane, tj. povezane s ključnim riječima: imenima autora, publikacijama, zbirkama, odjelima, izložbama, izdanjima, skupovima, događanjima te osobama.²⁸

Zašto su u bibliografskoj bazi MGZ-a među 358 naslova serijskih publikacija zanimljive upravo *Školske novine*? Na pitanje odgovaramo protupitanjem: ako muzeji surađuju sa školama, ne bi li onda trebali surađivati i sa *Školskim novinama*? Za razliku od općeinformativnih periodičkih tiskovina, *Školske novine* djeluju i kao prosvjetitelj i kao odgovoritelj, baš poput škole i muzeja.

Pedagoška knjižnica Davorina Trstenjaka Hrvatskoga školskog muzeja posjeduje tzv. idealni primjerak *Školskih novina* – uvezana godišta sa svim brojevima od početka izlaženja lista 1950.²⁹ Istražena su sva godišta u potrazi za prilogima o MGZ-u kao dio opsežnog projekta izrade anotirane bibliografije s punim tekstovima.³⁰ U hemeroteciji MGZ-a nema priloga objavljenih prije 2004. jer oni kroz povijest nisu sustavno prikupljeni.

Rezultati istraživanja *Školskih novina* ne odgovaraju očekivanjima. Naime, nadali smo se većem broju priloga o MGZ-u s obzirom na njegovo značenje u odgojno-obrazovnim procesima, posebice u zavičajnoj nastavi. Pronađena su tri priloga o izdanjima MGZ-a, jedan prilog koji se odnosi na izložbu i izdanje, 11 osvrt na izložbe, jedan kraći općeniti prikaz MGZ-a te tri priloga o suradnji sa školama i o pedagoškim aktivnostima našeg Muzeja (ukupno 19 priloga), dok se u ostalih 35 priloga, koji se zapravo bave drugim temama, MGZ samo usput spominje.

O izdanjima

Samo su četiri izdanja MGZ-a prezentirana u *Školskim novinama*:

□ *Iz starog i novog Zagreba*, svezak 1., 1957.³¹

□ *Spomenici i spomen-ploče u čast učesnika i događaja NOB na području Zagreba* autora Dušana Koraća, 1958.³²

□ *Zagrebački graditelj Janko Jambrišak* autorice Lelje Dobronić, 1959.³³

□ *Iz starog i novog Zagreba*, svezak 2., 1960.³⁴

Dakle, nakon 1960. više nijedno izdanje MGZ-a nije prezentirano u *Školskim novinama* iako one imaju stalnu rubriku o novim knjigama. Šteta, jer je nakladnička produkcija MGZ-a do danas iznjedrila stotinjak relevantnih publikacija čiji se bibliografski zapisi mogu pronaći na mrežnim stranicama Muzeja.³⁵

O izložbama

Pronađeni su osvrti na ove izložbe:

□ *Borbeni put KPJ u Zagrebu 1919.–1959.*, 1959. – 1963.³⁶

□ *Kovani cvjetovi Zagreba*, gostujuća izložba fotografija Josipa Vranića u RANS-u Moša Pijade, 1964.³⁷

□ *Okrug Karlovac u NOB*, gostujuća izložba Historijskog arhiva iz Karlovca, 1973.³⁸

□ *Crtnje i oblikovanje u muzeju*, izložba likovnih ostvarenja učenika Škole za odgajatelje *Tatjana Marinić*, 1973.³⁹

□ *Portreti metalurških radnika*, gostujuća izložba fotografija Christiana Malliera, 1989.⁴⁰

□ *Zagreb star, lijep i živ – izložba u povodu 900. obljetnice*, Umjetnički paviljon, 1994.⁴¹

□ *6. natjecanje – izložba radova učenika zagrebačkih osnovnih škola – LIK*, 2004.⁴²

□ *I bez riječi Zagreb*, izložba radova studenata Učiteljske akademije Sveučilišta u Zagrebu, 2005.⁴³

□ *Lutke iz indeksa*, izložba radova studenata Učiteljske akademije Sveučilišta u Zagrebu, 2011.⁴⁴

□ *Rudolf Klepač, maestro fagota*, 2013.⁴⁵

□ *Tih promatrači sa zagrebačkih pročelja*, izložba učeničkih fotografija, 2015. – 2016.⁴⁶

Kad se uzme u obzir podatak da je MGZ od 1950. priredio više od 500 izložaba,⁴⁷ onda se možemo s pravom zapitati zašto su samo neke od njih našle prostor na stranicama *Školskih novina*.

MGZ je prvi trebao pružiti ruku Uredništvu *Školskih novina* kako bi informirao čitateljstvo o aktualnim izložbama.

Općenito o Muzeju grada Zagreba

Pronađen je samo jedan prilog u kojemu se ukratko opisuje djelatnost MGZ-a i stalni postav kako je izgledao 1980-ih. Potpisuje ga tadašnja muzejska pedagoginja MGZ-a Željka Markovčić.⁴⁸

O suradnji sa školama i o pedagoškim aktivnostima

Jedan prilog objavljen u *Školskim novinama* govori o posjećenosti MGZ-a, suradnji sa školama te o potrebi sustavne promidžbe muzejske građe.⁴⁹ U napisu o učenju u muzejima i suradnji odgojno-obrazovnog sustava s muzejskim pedagozima spominje se nastojanje MGZ-a da se približi i djeci s poteškoćama u razvoju tiskanjem vodiča namijenjenoga slijepima.⁵⁰ U prilogu koji se bavi zavičajnom nastavom i nastavnim projektima u zagrebačkim muzejima te o iskustvima iz prakse iznosi se i primjer suradnje s MGZ-om u sklopu nastave prirode i društva.⁵¹

Rasprava

U *Školskim novinama* pronađen je skroman broj priloga o MGZ-u. Među autorskim pojavnostima zabilježena je suradnja sa samo jednom djelatnicom MGZ-a – Željkom Markovčić (1933. – 1988.), koja je 13 godina djelovala kao muzejska pedagoginja.

Novi stalni postav MGZ-a iz 1997./1998. nikad nije prezentiran u *Školskim novinama*. Samo ga usput, i to pohvalno, spominje Tvrtko Jakovina.⁵² Za usporedbu, kad je 1995. otvoren novi postav Muzeja za umjetnost i obrt, objavljen je serijal *Muzej za umjetnost i obrt u odgojno-obrazovnoj praksi*, u kojemu se u više napisa objašnjavaju različite didaktičke zadaće izložaka.⁵³

Novi postav Hrvatskoga školskog muzeja, otvoren 5. listopada 2000., također je najavljen opširnijim prikazom.⁵⁴ Uz 110. obljetnicu HŠM-a Kristina Gverić priređuje serijal *Hrvatski školski muzej – 110 godina*, čiji se nastavci objavljuju u svakom broju *Školskih novina* tijekom 2011.⁵⁵ Na stranicama *Školskih novina* zabilježeno je i otvorenje Galerije Emanuela Vidovića u Splitu 2006.⁵⁶ Opširan prikaz zaslužio je i Hrvatski muzej turizma.⁵⁷ Primjereno je predstavljen i Hrvatski prirodoslovni muzej s nekoliko priloga muzejske pedagoginje Renate Brezinščak.⁵⁸ Pa gdje je onda Muzej grada Zagreba? Ne nalazimo ni priloge o područnim zbirkama MGZ-a – donacijama gradu Zagrebu.⁵⁹

Školske novine tematiziraju i učenje u muzejima.⁶⁰ Tako su temu broja 32 iz 2008. posvetile suradnji muzeja i škola, a opširan prikaz dopunjen je prilogima muzejskih pedagoga iz Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, Arheološkog muzeja u Zagrebu, Muzeja grada Kaštela, Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu i Ornitološke zbirke Metković (danas Prirodoslovni muzej Metković). Predstavljeni su i primjeri dobre prakse poput edukativnog CD-a *Avanture Vita i Nade* Zbirke Vjenceslava Richtera i Nade Kareš-Richter (Muzej suvremene umjetnosti).⁶¹ Zašto opet nema Muzeja grada Zagreba?

Kritiku valja uputiti i mnogim drugim našim muzejima koji se ne koriste ili se slabo koriste *Školskim novinama* kao muzejskim komunikacijskim kanalom. Ona je potkrijepljena rezultatima istraživanja, a za ilustraciju može poslužiti tablični prikaz broja priloga o muzejima objavljenih u proteklih pet godina (2011. – 2015.).

Prenošenje informacija putem *Školskih novina* može itekako pridonijeti javnoj percepciji muzeja, pogotovo kad se uzme u obzir činjenica da u obrazovnom sustavu ima više od 1800 ustanova i više od 850 tisuća polaznika.⁶² I zato su te novine važne!

Zaključak. *Školske novine* jedine su tjedne stručne novine s područja odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj. Uz iznimku Hrvatskoga školskog muzeja, kojemu praktički služe kao tjedno glasilo, svi bi se naši muzeji trebali više koristiti *Školskim novinama* kao sredstvom za prijenos i promicanje informacija, to više što su one otvorene za suradničke priloge. Rezultati istraživanja 66 godišta i 3000 brojeva *Školskih novina* pokazuju začuđujuće i razočaravajuće skromnu zastupljenost priloga o MGZ-u. Umjesto kritike, ovim radom želimo potaknuti suradnju kustosa, pedagoško-andragoške i promidžbeno-marketinške službe MGZ-a sa *Školskim novinama* radi uspostave sustavnijega komunikacijskog kanala s odgojno-obrazovnim sustavom. MGZ treba uspostaviti suradnju s Uredništvom novina kako bi informacije o muzejskim programima redovito stizale u školske zbornice.

46 Dorić, Ivna. *Tih promatrači sa zagrebačkih pročelja*. *Školske novine*, br. 41-42 (3000-3001), Zagreb, 22. prosinca 2015., str. 33.

47 Muzej grada Zagreba: *Izložbe* [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/hr/izlozbe/>

48 Markovčić, Željka. Zagrebački korijeni. *Školske novine*, br. 22 (1247), Zagreb, 28. svibnja 1985., str. 12.

49 Vlastelica, Branimir. Živa ili mrtva vrijednost? *Školske novine*, br. 43, Zagreb, 12. prosinca 1972., str. 16.

50 Flego, Maja. Škola bez ispita i ocjena. *Školske novine*, br. 15 (2423), Zagreb, 16. travnja 2002., str. 3.

51 Kisovar-Ivanda, Tamara. Muzejske priče o zavičaju. *Školske novine*, br. 12-13 (2420-2421), Zagreb, 26. ožujka 2002., str. 7.

52 Jakovina, Tvrtko. Prozor u povijest. *Školske novine*, br. 4 (2288), Zagreb, 2. veljače 1999., str. 14.

53 Taritaš, Milan. Suptilan etički i estetski zanos. *Školske novine*, br. 31 (2144), Zagreb, 3. listopada 1995., str. 12.; Didaktička svrhovitost izložaka. *Školske novine*, br. 32 (2145), Zagreb, 10. listopada 1995., str. 8.; Posebne zbirke - izazov za rad. *Školske novine*, br. 33 (2146), Zagreb, 17. listopada 1995., str. 8.

54 Flego, Maja. Kad je pradjed bio đak. *Školske novine*, br. 30 (2355), 3. listopada 2000., Zagreb, str. 8-9.

55 Riječ je o 39 članaka u kojima se prezentiraju povijest HŠM-a, tematske cjeline stalnog postava, zbirke i odabrani predmeti iz fundusa, a objavljeni su u brojevima 1-2 (2783-2784) do 41-42 (2823-2824), od 11. siječnja do 20. prosinca 2011., na 28. stranici novina.

56 Škrobica, Vanja. Galerija Emanuela Vidovića. *Školske novine*, br. 38 (2611), Zagreb, 28. studenoga 2006., str. 14.

57 Brazda, Mirko. Sva raskoš hrvatske baštine. *Školske novine*, br. 26 (2682), Zagreb, 2. rujna 2008., str. 8-9.

58 Brezinščak, Renata. Carstvo stijena i minerala. *Školske novine*, br. 35 (2817), Zagreb, 8. studenog 2011., str. 12.; Bogata prirodoslovna čitanka. *Školske novine*, br. 5 (2870), 12. veljače 2013., str. 9.; Prašume, ptičja jaja, žabe... svjedoci razvoja života na hrvatskom prostoru. *Školske novine*, br. 12 (2919), 1. travnja 2014., str. 11.; Plodan likovno-jezični safari. *Školske novine*, br. 38 (2945), 2. prosinca 2014., str. 11.

	Broj priloga u <i>Školskim novinama</i>					Ukupan broj priloga
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Hrvatski školski muzej	44	6	7		5	62
Etnografski muzej u Zagrebu		3	3	2	4	12
Muzej Mimara	1	1		1	3	6
Tehnički muzej <i>Nikola Tesla</i>			1	1	4	6
Hrvatski prirodoslovni muzej	1		1	2	1	5
Muzej suvremene umjetnosti	1	1	1		1	4
Muzej za umjetnost i obrt	1	1			2	4
Gliptoteka HAZU				3		3
Muzej grada Zagreba	1		1		1	3
Arheološki muzej u Zagrebu					2	2
Hrvatski povijesni muzej	1		1			2
Kabinet grafike HAZU				1	1	2
Kninski muzej		1		1		2
Muzej grada Splita		1		1		2
Strossmayerova galerija starih majstora HAZU				1		1
Arheološki muzej Istre, Pula					1	1
Gradska galerija <i>Striegl</i> , Sisak		1				1
Gradski muzej Pakrac					1	1
Gradski muzej i galerija Jastrebarsko		1				1
Muzej grada Kaštela		1				1
Muzej Međimurja, Čakovec			1			1
Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Rijeka				1		1
Muzej Turobolja, Velika Gorica				1		1
Pomorski muzej Orebić	1					1
Zavičajni muzej Virje					1	1

Pisati za *Školske novine* znači obraćati se najširem skupu prosvjetnih djelatnika, a nikome tko želi sudjelovati u prosvjetnoj zajednici to ne bi smjelo biti nevažno, pa tako ni djelatnicima MGZ-a. Iako, zahvaljujući internetu, živimo u globalno umreženom društvu i objavujemo sadržaje na vlastitim mrežnim stranicama i različitim portalima, moramo se i dalje koristiti klasičnim novinstvom – nespecializiranim i specializiranim, koje uspješno odolijeva digitalnim izazovima, da ne spominjemo njegovu prednost kad je riječ o očuvanju informacija za budućnost.

LITERATURA I IZVORI

- Dobronić, Lelja. Muzealac. *Kulturni radnik*, 5, 1(1952): 10-12.
- Dobronić, Lelja. 1957. Muzej grada Zagreba u službi nastave i prosvjećivanja. U: *Iz starog i novog Zagreba I*. Ur. Franjo Buntak [et al.]. Muzej grada Zagreba, Zagreb, str. 61-68.
- Dobronić, Lelja. Muzeji - sredstvo kulturnog uzdizanja. *Kulturni radnik*, 5, 3-4(1952):135-137.
- Erdeljac, Seka-Marija. 1960. *Još pet godina "Školskih novina" (Bibliografija)*. Zagreb: Štamparija Vjesnik.
- Franković, Dragutin. Pet godina *Školskih novina*. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i kulturno-prosvjetna pitanja*, 10, 1-2(1955): 80.
- Gollner, Nada. Korištenje muzejske građe u nastavnom procesu. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i kulturno-prosvjetna pitanja*, 10, 6-7(1955): 259-261.
- Gollner, Nada. Neke pedagoške upute za rad muzeja s učenicima. *Muzeji: muzeološko-konzervatorski časopis*, 7, 9(1954): 99-109.
- Gollner, Nada. Odnosi muzeja i škola. *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, 4, 3(1955): 62-63.
- Katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://katalog.nsk.hr/>
- Korać, Dušan. Muzejska pedagogija u Muzeju grada Zagreba. *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*, 5, 5(1956): 118.
- Muzej grada Zagreba [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.mgz.hr/>
- Ostavština Franje Buntaka. MGZ, 22 arhivske kutije.
- Peruško, Tone. 1955. *Pet godina "Školskih novina" (Bibliografija)*. Zagreb: Štamparija Vjesnik.

59 To su Memorijalni prostor Miroslava i Bele Krležina, Memorijalna zbirka dr. Ivana Ribara i Cate Dujšin-Ribar, Zbirka - stan arhitekta Viktora Kovačića.

60 Vidjeti primjer iz Muzeja za umjetnost i obrt: Kožić, Zdenka. Kako učenje učiniti zabavnim. *Školske novine*, br. 13 (2669), 1. travnja 2008., str. 6.

61 Jelin, Anđelko [et al.]. Zabavljati se i istodobno učiti. *Školske novine*, br. 32 (2688), Zagreb, 14. listopada 2008., str. 11-14.

62 Miliša, Zlatko. Potpora zdravoj komunikaciji. *Školske novine*, br. 21 (2553), Zagreb, 24. svibnja 2005., str. 4.

14. *škola@muzej: Priručnik o suradnji*. Prijevod s njemačkoga: Nikša Radulović. Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2011. [citirano: 2016-05-11]. Dostupno na: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/skola-i-muzej-prirucnik-o-suradni.pdf>
15. *Školske novine*, 1950. - 2015., izvor: Pedagoška knjižnica Davorina Trstenjaka Hrvatskoga školskog muzeja.
16. Škunca, Josip. Muzej kao praktikum. *Vjesnik*, 22. listopada 1980., str. 9.
17. Šojat-Bikić, Maja. *Bibliografska baza priloga o Muzeju grada Zagreba s punim tekstovima* (autorski računalni paket), 2014. - 2016.
18. Špoljar, Marijan. Muzej i škola. *Muzejski vjesnik: glasilo muzeja sjeverozapadne Hrvatske*, 5, 5(1982): 3-5.
19. *Vodič kroz muzeje i galerije Zagreba za nastavnike osnovnih škola*. Ur. Branka Šulc. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 1989.
20. Vrcić, Đana. Za sistematsku zaštitu kulture i prirode. *Narodni list*, br. 2884, 5. listopada 1954., str. 5.

Primljeno: 7. lipnja 2016.

ŠKOLSKE NOVINE – A CHANNEL FOR MUSEUM COMMUNICATION? – THE EXAMPLE OF ZAGREB CITY MUSEUM

For decades museums, as well as on their part educational institutions, preschool, school and tertiary level, have either systematically or from time to time kept up the educational practice of making the cultural heritage more accessible to the upcoming cohorts of children, schoolchildren and students. This has mainly related to organised collective visits to permanent displays and temporary exhibitions. Programmes of school excursions also included tours of museums. The practice of museum education has become a very important segment of the whole of the museum activity. Participation in museum educational activities and projects, particularly by children and young people, is a chance through play, creative workshops, lectures and viewing museum institutions to acquire new knowledge. A visit to a museum as cultural experience offers basic indications of the richness of the heritage and can be a starting point for the development of curricular contents and extra-mural activity. A place is also found for the creativity of the young in the exhibition spaces of the museum. Mostly this means exhibitions of works of painting and photography. Museums too sometimes put on touring exhibitions in schools, showing copies and photographs. Thus, there are numerous possibilities for combining work on the syllabus in the class and in the museum space, and the museum, in pedagogical discourse, is considered an alternative and informal school or a space in which practicals can be held. School and museum are natural partners. In connection with this, for the sake of information, propagation and mobilising, there must also be a third partner, the mass media or a mass medium (press, film, radio, television, internet). The success of this triangle depends, of course, on the good will of all the partners. *Školske novine*, the only Croatian specialised paper for education, meant for the target group of readers, can certainly encourage educational professionals and preschool staff to think about high quality and creative collaboration between school and museum.

Naturally arising then is the question then of whether our museums use *Školske novine* as a channel of communication for the announcement of museum programmes to target groups of users from the education system. Research into all the years of *Školske novine*, from its first appearance in 1950, can provide a well-reasoned answer to the question. In this paper, only a partial answer is given, using the example of Zagreb City Museum, as institution that has a very important role in local history teaching. Research into *Školske novine* was carried out in the context of a major long-term project for making an annotated bibliography and digital repository of articles and stories about Zagreb City Museum.